Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry:n lausunto hallituksen esityksestä HE 185/2026 vp

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry pitää myönteisenä, että hallituksen esitystä on lausuntokierroksen jälkeen eräiltä osin muutettu ja sen vaikutusarviointia täydennetty. Esityksen keskeinen ongelma ei kuitenkaan ole poistunut. Terveydenhuollon asiakasmaksujen korottaminen ja uusien maksujen käyttöönotto kasvattavat erityisesti paljon terveyspalveluja käyttävien ikääntyneiden maksurasitusta tilanteessa, jossa asiakasmaksuja ja muita terveydenhuollon omavastuita on jo merkittävästi korotettu. EETU ry ei tästä syystä kannata ehdotettuja uusia erityistutkimusmaksuja eikä asiakasmaksujen uusia korotuksia.

EETU ry pitää hyvänä muutosta, jonka perusteella leikkaus- ja toimenpidemaksua ei lausuntokierroksen luonnoksesta poiketen saisi periä alle 18-vuotiaalta. Myönteisiä ovat myös maksuttomuuden laajennukset eräisiin raskauteen ja synnytykseen liittyviin tilanteisiin. Samalla on kuitenkin huomattava, että alaikäisten maksuttomuudesta aiheutuvaa maksutulon vähenemistä on tarkoitus kompensoida nostamalla erityistutkimusmaksu lausuntokierroksella ehdotetusta 52,40 eurosta 60,30 euroon. Maksurasitusta siis käytännössä siirretään toiselle asiakasryhmälle.

Erityistutkimusmaksu koskisi tutkimuksia, joiden tarve liittyy usein sairauksiin, joiden esiintyvyys kasvaa iän myötä. EETU ry pitää ongelmallisena kehitystä, jossa lääketieteellisesti tarpeelliseen tutkimukseen tai hoitoon liittyvien erillisten maksujen määrää lisätään. Maksujärjestelmän tulee olla asiakkaalle ymmärrettävä ja ennakoitavissa.

Hallituksen esityksen omat vaikutusarviot osoittavat maksuja kasvattavien muutosten painottuvan ikääntyneisiin. Maksut kasvaisivat yli puolella yli 65-vuotiaista. Maksujen kasvu ja suuret maksumuutokset olisivat yleisimpiä 75-84 -vuotiailla, joista noin kuudella prosentilla maksut kasvaisivat vuositasolla yli 100 eurolla. Hallitus toteaa, että maksujen kasvu voi vaikuttaa palveluihin hakeutumiseen.

Tämä tekee esityksestä ongelmallisen yhdenvertaisuuden ja palvelujen taloudellisen saavutettavuuden näkökulmasta. Perustuslain 19 § edellyttää riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamista, ja perustuslakivaliokunta on korostanut, etteivät asiakasmaksut saa suuruudellaan siirtää palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin. Hallituksen esityksessäkin arvioidaan muutosten lisäävän perustoimeentulotuen menoja. EETU ry pitää huolestuttavana, jos terveydenhuollon maksuista selviytyminen tulee edellyttämään viimesijaista toimeentuloturvaa entistä useammalla.

Tilannetta on arvioitava myös hallituskaudella tehtyjen muiden muutosten kokonaisuutena. Hallituksen esityksen mukaan keskeiset hallituskauden asiakasmaksumuutokset kasvattaisivat maksuja noin puolella väestöstä ja noin 71 prosentilla kotitalouksista. Maksujen kasvu olisi yleisintä ikääntyneillä. Esityksessä todetaan lisäksi, että aiemmat sosiaaliturvan leikkaukset, asiakasmaksujen korotukset ja asiakkaiden maksettavaksi jäävien lääkekustannusten kasvu kohdistuvat erityisen voimakkaasti pienituloisiin, paljon palveluja

käyttäviin iäkkäisiin ja vammaisiin henkilöihin. Nämä yhteisvaikutukset puoltavat uusista maksunkorotuksista pidättäytymistä.

EETU ry kiinnittää edelleen huomiota myös asiakasmaksujen maksukattoon. Maksukaton seuraaminen on nykyisin asiakkaan vastuulla, vaikka juuri paljon palveluja käyttävillä ikääntyneillä voi olla kaikkein suurimmat vaikeudet maksujen seurannassa. Maksukaton kertymisen seuranta tulee automatisoida ja vastuu siitä siirtää palvelujen järjestäjälle. Asiakkaalle tulee ilmoittaa automaattisesti maksukaton täyttymisestä ja maksujen periminen tulee lopettaa ilman asiakkaan erillisiä toimenpiteitä. Myös tasasuuruisten terveydenhuollon asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen käytännöt tulee yhdenmukaistaa valtakunnallisesti.

EETU ry suhtautuu edelleen kielteisesti lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä perittävään maksuun. Lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen ei palvele vain kuolinpesän tai omaisten yksityistä intressiä, vaan sillä on merkitystä muun muassa kuolinsyytilastoinnille, tutkimukselle, terveydenhuollon laadun arvioinnille sekä terveyspolitiikan ja palvelujen suunnittelulle. Tämän vuoksi lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen tulee säilyttää maksuttomana. Myös vainajan säilytysmaksuun liittyy ongelmia, koska kuolinpesä ei kaikissa tilanteissa voi tosiasiallisesti vaikuttaa säilytysajan pituuteen. Mikäli säilytysmaksu kaikesta huolimatta säädetään, laissa tulee rajata maksullisen säilytysajan enimmäispituus ja varmistaa, ettei maksua kerry viivästyksistä, joihin kuolinpesä ei voi vaikuttaa. Lisäksi tuomme vielä esille sen, että pelkästään viime vuonna perintö- ja lahjaverokertymä oli yli miljardi euroa. Kuolemalla on myös työllistäviä vaikutuksia yhteiskuntaamme. Nämä seikat pitää huomioida arvioidessa vainajan säilytysmaksun tarpeellisuutta.

EETU ry pitää lisäksi huolestuttavana asiakasmaksujen indeksisidonnaisuuden muuttamista. Terveydenhuollon tasasuuruisia maksuja tarkistetaan jatkossa vuosittain hyvinvointialueiden hintaindeksin perusteella. EETU ry vaatii, että asiakasmaksujen kehitys ei ylitä asiakkaiden tulojen kehitystä.

EETU ry katsoo kokonaisuutena, ettei julkisen talouden tasapainottamista tule rakentaa kasvattamalla paljon terveyspalveluja tarvitsevien ihmisten maksurasitusta. Asiakasmaksut eivät saa muodostua hoitoon hakeutumisen esteeksi eivätkä johtaa siihen, että tarpeellisia tutkimuksia tai hoitoa lykätään henkilökohtaisen taloudellisen tilanteen vuoksi. Ikääntyneiden palvelujen saatavuutta ja julkisen talouden kestävyyttä tulee vahvistaa ennen kaikkea oikea-aikaisella hoidolla ja kuntoutuksella, ennaltaehkäisyllä sekä palvelujen kustannusvaikuttavuuden parantamisella.

”Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry on kuuden valtakunnallisen eläkeläisjärjestön yhteistyöelin. Sen jäsenjärjestöt ovat Eläkeliitto, Eläkeläiset, Eläkkeensaajien keskusliitto, Kansallinen senioriliitto, KRELLI Kristilliset eläkeläiset ja Svenska pensionärsförbundet. Järjestöjen yhteinen jäsenmäärä on reilut 250 000. Vuonna 2026 puheenjohtajajärjestönä toimii Eläkeläiset ry.